

СТРУКТУРА И ФУНКЦИОНИСАЊЕ ПОЛИЦИЈСКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ

ТРАДИЦИЈА, СТАЊЕ И ПЕРСПЕКТИВЕ

III

ТЕМАТСКИ ЗБОРНИК РАДОВА

**КРИМИНАЛИСТИЧКО-ПОЛИЦИЈСКА АКАДЕМИЈА
Београд, 2014**

СТРУКТУРА И ФУНКЦИОНИСАЊЕ ПОЛИЦИЈСКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ
ТРАДИЦИЈА, СТАЊЕ И ПЕРСПЕКТИВЕ (III)

Издавач

КРИМИНАЛИСТИЧКО-ПОЛИЦИЈСКА АКАДЕМИЈА
Београд, Цара Душана 196 (Земун)

За издавача

проф. др ГОРАН МИЛОШЕВИЋ
декан Академије

Уредници

проф. др ОБРАД СТЕВАНОВИЋ
проф. др ДАНЕ СУБОШИЋ
доц. др ДАЛИБОР КЕКИЋ

Рецензенти

проф. др ДРАГАН РАНЂЕЛОВИЋ, проф. др САША МИЛОЈЕВИЋ, проф. др
ЖЕЉКО НИКАЧ, проф. др ДАРКО МАРИНКОВИЋ, проф. др ДАНЕ СУБОШИЋ,
проф. др ОБРАД СТЕВАНОВИЋ, проф. др РАДОМИР ЗЕКАВИЦА, проф. др
ГОРАН ВУЧКОВИЋ, проф. др БОБАН МИЛОЈКОВИЋ, доц. др ИВАНА КРСТИЋ
МИСТРИЦЕЛОВИЋ, доц. др ЗВОНИМИР ИВАНОВИЋ, доц. др ДАЛИБОР КЕКИЋ

Лектор

мр РЕНАТА САМАРЦИЋ

Компјутерска припрема

МИЛАН СРЕЂКОВИЋ

Тираж

100 примерака

Штампа

ЈП „Службени гласник”, Београд

Зборник је настао као резултат реализовања научноистраживачког пројекта
Криминалистичко-полицијске академије у Београду, под називом *Структура и
функционисање полицијске организације – традиција, стање и перспективе*.
Руководилац пројекта је проф. др Обрад Стевановић.

© 2014 Криминалистичко-полицијска академија, Београд

ISBN 978-86-7020-306-8

Садржај

Бранкица М. Поповић ИНФОРМАЦИОНА БЕЗБЕДНОСТ – ПОГЛЕД У БУДУЋНОСТ	1
Дане Субошић, Ненад Милић УЧЕЊЕ НА ДАЉИНУ КАО ИНОВАТИВАН МЕТОД ЕДУКАЦИЈЕ ЗА ПОТРЕБЕ ПОЛИЦИЈЕ.....	15
Бојан Јанковић, Саша Милојевић УПОТРЕБА САВРЕМЕНИХ ТЕХНИЧКИХ СРЕДСТАВА У ЦИЉУ УНАПРЕЂЕЊА НАДЗОРА ДРЖАВНЕ ГРАНИЦЕ	37
Сретен Југовић (ДЕ)ЦЕНТРАЛИЗАЦИЈА ПОЛИЦИЈЕ У СРБИЈИ	47
Светлана Ристовић УТИЦАЈ СПЕЦИЈАЛИЗОВАНИХ МЕНАЏМЕНТ ДИСЦИПЛИНА НА РАЗВОЈ ТЕОРИЈЕ И ПРАКСЕ ПОЛИЦИЈСКОГ МЕНАЏМЕНТА.....	55
Златко Беленцан, Далибор Кекић УНАПРЕЂЕЊЕ ОРГАНИЗАЦИОНЕ КУЛТУРЕ У ПОЛИЦИЈСКОЈ ОРГАНИЗАЦИЈИ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	65
Бобан Симић ПОЈАМ И КАРАКТЕРИСТИКЕ ПОЛИЦИЈЕ У ЗАЈЕДНИЦИ	73
Зоран Ђурђевић, Славиша Совтић УПРАВЉАЊЕ ЉУДСКИМ РЕСУРСИМА У ПОЛИЦИЈИ С ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА ОРГАНИЗАЦИОНЕ ЈЕДИНИЦЕ КРИМИНАЛИСТИЧКЕ ПОЛИЦИЈЕ	83
Обрад Стевановић СТРУКТУРНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ КРИМИНАЛИСТИЧКЕ ПОЛИЦИЈЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ.....	95
Горан Вучковић, Радивоје Јанковић, Мирољуб Благојевић ПОВЕЗАНОСТ ИСПОЉЕНОГ НИВОА СИЛЕ ОДРЕЂЕНИХ МИШИЋНИХ ГРУПА И УСПЕШНОСТИ САВЛАДАВАЊА ПОЛИЦИЈСКОГ ПОЛИГОНА	109
Бобан Милојковић МОДЕЛ ГЕОТОПОГРАФСКОГ ОБЕЗБЕЂЕЊА У ПОЛИЦИЈСКОЈ ОРГАНИЗАЦИЈИ СРБИЈЕ.....	131
Саша Милојевић, Бојан Јанковић УТИЦАЈ ТЕРЕНСКЕ ОБУКЕ НА ОСПОСОБЉЕНОСТ СТУДЕНАТА КРИМИНАЛИСТИЧКО-ПОЛИЦИЈСКЕ АКАДЕМИЈЕ ЗА ПРИМЕНУ ВАТРЕНОГ ОРУЖЈА КАО СРЕДСТВА ПРИНУДЕ	145

Радован В. Радовановић, Небојша Д. Ђокић БЕЗБЕДНОСНЕ СЛУЖБЕ ТРЕЋЕГ РАЈХА У СРБИЈИ ТОКОМ ЛЕТА 1941. ГОДИНЕ.....	149
Ивана Крстић-Мистрицеловић, Мирослав Радојичић ПОЛИЦИЈСКИ ЧИНОВНИЦИ У НОВИМ КРАЈЕВИМА СРБИЈЕ (1912–1913).....	171
Радован В. Радовановић, Небојша Д. Ђокић СТРЕЉАЧКО НАОРУЖАЊЕ ВОЈСКЕ, ЖАНДАРМЕРИЈЕ И ПОЛИЦИЈЕ КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ.....	181
Жарко Браковић, Ивана Крстић-Мистрицеловић УСТРОЈСТВО УПРАВЕ ВАРОШИ БЕОГРАДА ИЗ 1860. ГОДИНЕ	197

УЧЕЊЕ НА ДАЉИНУ КАО ИНОВАТИВАН МЕТОД ЕДУКАЦИЈЕ ЗА ПОТРЕБЕ ПОЛИЦИЈЕ

Дане Субошић

Криминалистичко-полицијска академија, Београд

Ненад Милић

Криминалистичко-полицијска академија, Београд

Сажетак: Радам се проблематизују предности и мане учења на даљину које је под-ржано употребом слободног (бесплатног) софтвера за електронско учење *Moodle* из угла тренера. Ова врста наставе прилагођена је едукацији за потребе полиције, посебно када се ради о едукацији полицијских службеника, који због бројних и дуготрајних службених ангажовања, нису у прилици да похађају наставу у фиксно одређеним терминима и просторима. Такво учење може да буде индивидуално (некоординирано) и групно - тимско (координирано), што одговара генеративном (развојном) управљању знањем актуелних и будућих полицијских службеника. Сам метод подржава корисника у асинхронном приступању садржајима наставе (текстовима, презентацијама, тонским записима, фотографијама, филмовима и др.), а компатибилан је и синхроним (видео-конференцијском и др.) повезивању с осталим актерима учења на даљину (остали корисници, наставници, тренери и администратори), флексибилан је (по времену приступања, методу учења и вредновања знања, овлашћењима актера, као и по повезивању садржаја различитих образовних установа и организационих јединица у земљи и иностранству) и економичан (не захтева штампање велике количине едукативних материјала). Дакле, да би се ова врста учења на даљину применила, потребно је обезбедити сервер и администратора система 24 часа дневно. Наставници, тренери и полазници треба да владају радом у *Moodle* окружењу, а потребно је да буде обезбеђена заштита садржаја који су предмет едукације.

Кључне речи: *учење на даљину, Мудл (Moodle), полицијски службеници, корисници, тренери.*

УВОД

Овај рад је настао у оквиру научноистраживачког пројекта Криминалистичко-полицијске академије под називом: "Структура и функционисање полицијске организације - традиција, стање и перспективе" који се реализује у периоду 2011-2014. године. Замисао реализатора пројекта била је да се током прве године чланови научноистраживачког тима тежишно баве традицијом полицијске организације, у другој - њеним стањем, а у трећој - њеним перспективама. Како је наведени пројекат тренутно у трећој години реализовања, аутори овогодишњег саопштења су се одлучили да рад посвете перспективама едукације полицијских службеника, пре свега учењем на даљину. Такав избор теме није сагласан само теми пројекта и његовој актуелној фази, већ је у сагласности и са образовним и радним профилима његових аутора, као и са актуелним потребама и трендовима развоја едукације полицијских службеника.

Учење на даљину је: „Употреба информационо-комуникационе технологије у сврхе учења; односно, приближавање и спајање интернета и учења или интернетом омогућено учење.¹ Почетну активност усмерену на учење на даљину полицијских службеника у Републици Србији представља конференција о учењу на даљину (е-учење) коју је у марту 2010. године организовала Мисија ОЕБС-а у нашој земљи. Учесници конференције су

¹ Click and Learn, Уčenje preko interneta, besplatan e-book о učenju na daljinu, e-learning.com. Доступно на: http://www.link-elearning.com/site/media/files/Ucenje_preko_Interneta.pdf (20. 6. 2014).

узнати са концептом и могућностима учења на даљину, као и са праксом у тој области у Шведској, Словенији и Турској. Маја 2010. године организована је студијска посета Словенији, ради стицања искуства у предметној области. У септембру исте године образована је Радна група за увођење е-учења у МУП РС. Њени задаци били су: анализа образовних потреба, израда стратегије е-учења и реализација пилот пројекта. По завршетку анализе образовних потреба, радна група је заједно са представницима мисије ОЕБС-а у Србији сачинила документ: „Увођење е-учења у циљу подршке развоју система обуке у Министарству унутрашњих послова“, који је усвојен у МУП РС у марту 2011. године. Након тога, израђен је Акциони план за увођење е-учења у МУП РС (Хурн, 2012: 5).

Током 2011. године реализована су два курса за креаторе наставе и администраторе средњег нивоа. Пилот курс е-учења у МУП РС на тему „Вештине комуникације“ одржан је у периоду од 16. 1. 2012. до 18. 2. 2012. године. Наведени курсеви успешно су реализовани [прва два посебно (Хурн, 2012: 77-94)], о чему сведоче резултати евалуације експерата, која је подржана од Европског полицијског колеџа – CEPOL (Хурн, 2012: 6, 54). Осим тога, МУП РС је у сарадњи са Женевским центром за демократску контролу оружаних снага (*Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces – DCAF*), успешно реализовао обуку командира станица граничне полиције електронским учењем.

Потреба за учењем на даљину полицијских службеника повезана је са њиховом немогућношћу да похађају различите облике стручне едукације у фиксним терминима и просторима, због службених ангажовања (Хурн, 2012: 61; Navickienė and Bronius, 2014; Veispak-Rawlings, 2014). Осим тога, разлози економичности налажу да се трошкови едукације смањују (Хурн, 2012: 107-110; Navickienė and Bronius, 2014; Veispak-Rawlings, 2014), а да њихови ефекти буду ваљанији, што води ка већој ефикасности стручног образовања, оспособљавања и усавршавања за потребе полиције (Хурн, 2012: 81-94). У таквим условима, управо учење на даљину или електронско учење (е-учење) има потенцијал да ублажи проблеме ефикасности, економичности, а тиме и ефикасности дела садржаја стручне едукације актуелних и будућих полицијских службеника (Хурн, 2012: 62).

Како би тезе из претходног пасуса биле проверене, аутори су приредили саопштење које је пред вама. Оно што ћете у њему прочитати, последица је тога што су аутори анализирали предности и мане учења на даљину које је подржано употребом софтвера за електронско учење *Moodle* (у даљем тексту Мудл), претежно из перспективе тренера, а имајући увид у садржаје е-учења за потребе полиција Литваније, Летоније, Естоније (првопотписани аутор присуствовао је конференцији „Иновативне методе обуке у полицијском образовању“ одржаној у Литванији – *Innovative training methods in police education, Trakai, Lithuania, 27-28. 3. 2014*), као и у Белорусије (где је исти аутор боравио у периоду 5-8. 5. 2014. године, током службене посете Академији Министарства унутрашњих послова Републике Белорусије у Минску, која реализује студијски програм учењем на даљину) и других држава. Исход овог рада односи се на могућности које електронско учење пружа тренеру, при омогућавању и усавршавању учења на даљину полазницима (слушаоцима) едукација за потребе полиције.

Као илустрација текста, у раду је коришћен електронски курс урађен на сајту Природно-математичког факултета Универзитета у Новом Саду, у Мудл окружењу. Према Вербићу и Томићу (2010: 11): „Мудл је апликација, односно софтверски пакет чија је основна намена израда и одржавање *on-line* курсева на интернету. Назив *Moodle* представља акроним за *Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment*, што значи *Модуларно објектно оријентисано динамичко окружење за учење*. Уједно, Мудл је *web* апликација, која спада у системе за управљање курсевима (*Course management System – CMS*) (Cole and Foster, 2007: 1), и доступан је на адреси: <http://www.moodle.org>.

Наведени курс носи назив „Организација и послови полиције“, што одговара истоименом предмету на Криминалистичко-полицијској академији у Београду, на коме су аутори овог рада били или још увек јесу вишегодишњи наставници. Скраћеница за курс је КДС (може се дати произвољно), а сврстан је у категорију курсева „МУП“, што значи да се односи на полицијску проблематику. Обрађена тема односи се на шесту тематску

област истоименог предмета и уџбеника из 2013. године, која носи назив „Полицијско комуницирање“ (Субошић, 2013: 157-178), аналогно пилот курсу е-учења у МУП РС на тему „Вештине комуникације“.

ОПШТИ ПОДАЦИ О КУРСУ „ОРГАНИЗАЦИЈА И ПОСЛОВИ ПОЛИЦИЈЕ“ У МУДЛ ОКРУЖЕЊУ

На фотографијама одговарајућих страница курса „Организација и послови полиције“ приказане су неке од могућности и алати које платформа Мудл нуди тренеру за организацију електронске наставе, тј. учење на даљину. Неке од фотографија садрже и кружне ознаке са одговарајућим бројевима, које прати текст испод фотографије. Курс можете да користите и сами, ако се шифром (коју добијате као заинтересовани полазник) улогујете на страницу: <http://edumoodle.pmf.uns.ac.rs>. У супротном, можете да видите само резиме курса. До општих података о наведеном курсу може се доћи преко почетне странице наведеног сајта, која је приказана на наредној слици.

Слика 1: Почетна страница сајта на адреси: <http://edumoodle.pmf.uns.ac.rs>

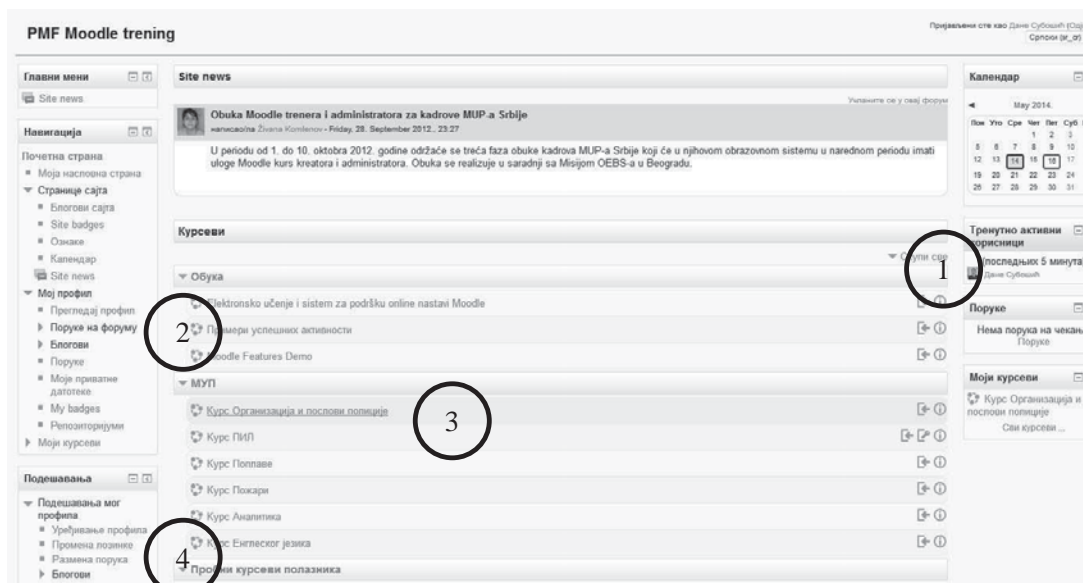
Претходни приказ треба да буде схваћен на следећи начин:

- 1) На сајту који је предвиђен за поставку е-курсева можете поставити поруку добродошлице свим заинтересованим слушаоцима. Поруку поставља администратор курса и она може да садржи слике и пригодан текст или неке сервисне информације које се односе на један део наставе или на све курсеве заједно.
- 2) Најпре треба одабрати језик на којем жалите да пратите странице курса. Од понуђених опција бира се једна, кликом на стрелицу.
- 3) Место за логовање се појављује на више локација и доступно је са различитих страница, али углавном садржи поља која траже да се упише *корисничко име* и *лозинка*. Сваки тренер од администратора курса са дозволом за рад добија и своје корисничко име и лозинку. Пријавом, тренер улази на део сајта на коме су му доступни сви његови курсеве, било да је он њихов креатор или је и сам полазник неког од понуђених курсева. Ако је корисник креатор курса, тј. у улози је *тренера*, он онда може да утиче на изглед, опције и садржај тих курсева, а ако је полазник, онда може

да чита и одговара на питања, коментарише и др. Као што смо нагласили у уводу, овде је реч о коришћењу Мудл платформе из перспективе тренера.

- 4) Календар на страници сајта може да се користи као подсетник, по датумима, на обавезе полазника, рокове, доступност курса у целини, односно неких његових тема.
- 5) Сви курсеви на сајту могу се сврстати у категорије. То могу да буду катедре, уже научни области, предмети. Циљ је да се полазници што лакше сналазе док траже неки е-курс, или неки материјал који се нуди. Осим овога, постоји још и претраживач по називима курсева. Кликом на одређену категорију добија се списак свих доступних курсева.

Ако се е-настава одвија организовано у неком договореном простору и времену, онда сервисне информације о распореду у току дана могу бити приказане овде. Како је сваки корисник одређен за одређену категорију курсева, њено проналажење и долазак до ње представља следећи корак у приступању жељеном курсу. Страница садржаја одређене категорије курсева приказана је на наредној слици.

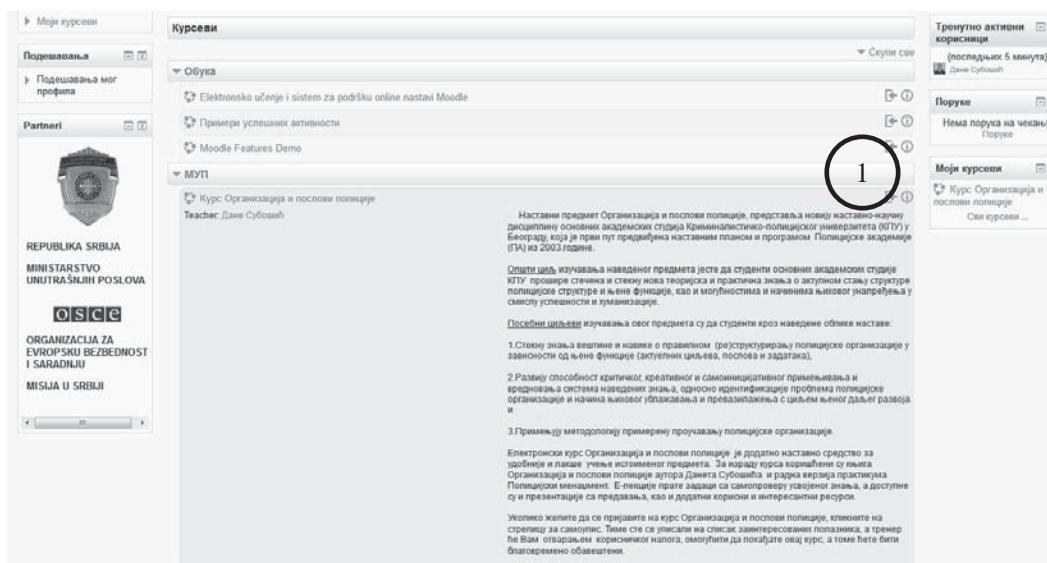

Слика 2: Страница садржаја одређених категорија курсева

Претходна слика може да се прокоментарише на следећи начин:

- 1) Сви пријављени корисници који су тренутно активни на сајту, појављују се у блоку *Тренутно активни корисници*. Они међусобно могу да размењују поруке.
- 2) Овде се могу прегледати поруке и форуми. Тренер може да има и свој одељак за личне датотеке.
- 3) Кликом на назив курса, тренер улази на почетну страницу свог е-курса.
- 4) Свој профил тренер може да уреди сам, додавањем или променом слике и података. Такође може да промени своју тренутно важећу лозинку.
- 5) Наведеном следи резиме курса, што је приказано на наредној слици.

Слика 3: Резиме курса

- 1) Кликом на кружић са словом отвара се резиме курса. Овај кратак садржај курса тренер припрема да би заинтересовао полазнике да се на њега пријаве, као и да им предочи какво место имају е-часови у његовој настави уопште. Тиме смо дошли и до профила тренера, који је приказан на наредној слици.

Слика 4: Профил тренера

- 1) Сваку страницу тренер може да преуреди и обогати садржајем. Треба само прећи из мода прегледа у мод за уређивање кликом на дугме *Уреди ову страницу*. Наведеним приказом исцрпљени су општи подаци о курсу „Организација и послови полиције“ у Мудл окружењу, чиме су се стекли услови за анализу садржаја Курса.

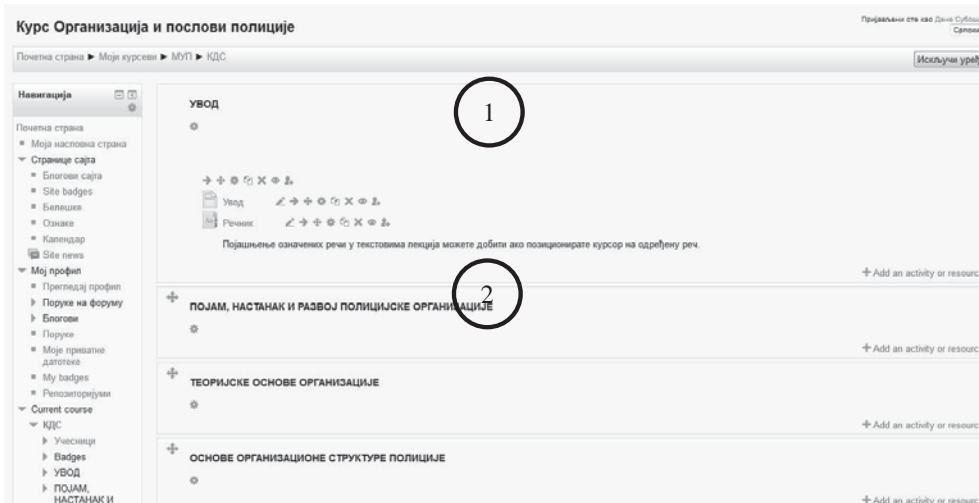
САДРЖАЈ КУРСА „ОРГАНИЗАЦИЈА И ПОСЛОВИ ПОЛИЦИЈЕ“

Након свега што је до сада наведено, следи увод у теме курса, што је приказано на наредној слици.

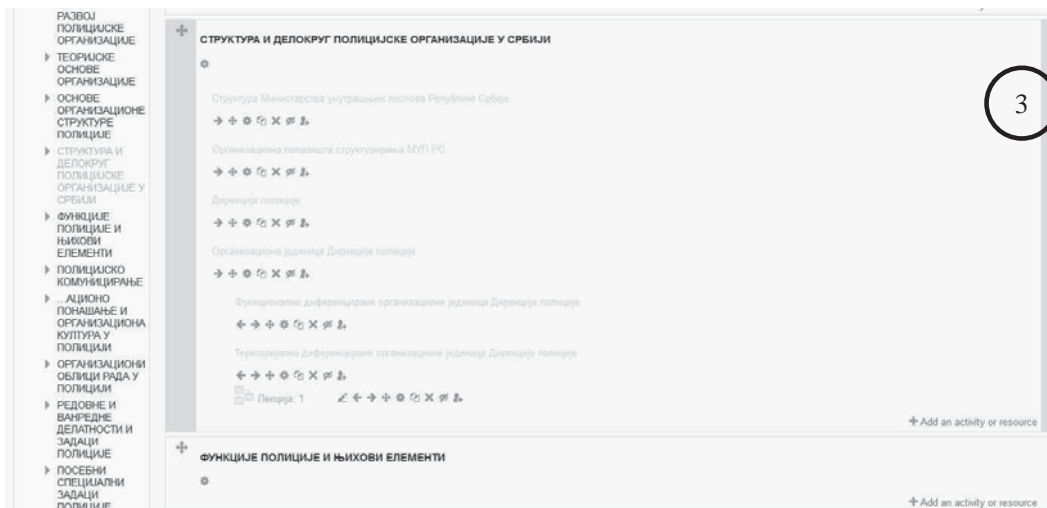
Слика 5: Увод у теме курса

На самом почетку се налази уводни текст који говори о темама курса, о терминима, доступности тема за полазнике, о начелном садржају лекција и обавезама полазника, као и о осталим правилима понашања на курсу. Почетна страница курса приказана је на наредној слици.

Слика 6а: Почетна страница курса (1)

- 1) Увод је овде постављен као засебан документ, који треба да се отвори да би се видео. Тренер може да направи речник за свој курс и да га подеси на различите начине. У њему појашњава појмове за које мисли да је потребно додатно објашњење њиховог значења. Такви појмови у текстовима лекција имају изглед линка, и када се позиционира на ту реч из речника (коме је накнадно посвећен део овог рада), приказује се одговарајући текст.
- 2) Све теме које жели да обухвати е-курсом, тренер додаје у садржај на почетној страни, на коју корисник може да се врати сваки пут када пређе одређену целину. Тренер сам утиче на садржај, изглед и прегледност почетне стране курса.

Слика бб: Почетна страница курса (2)

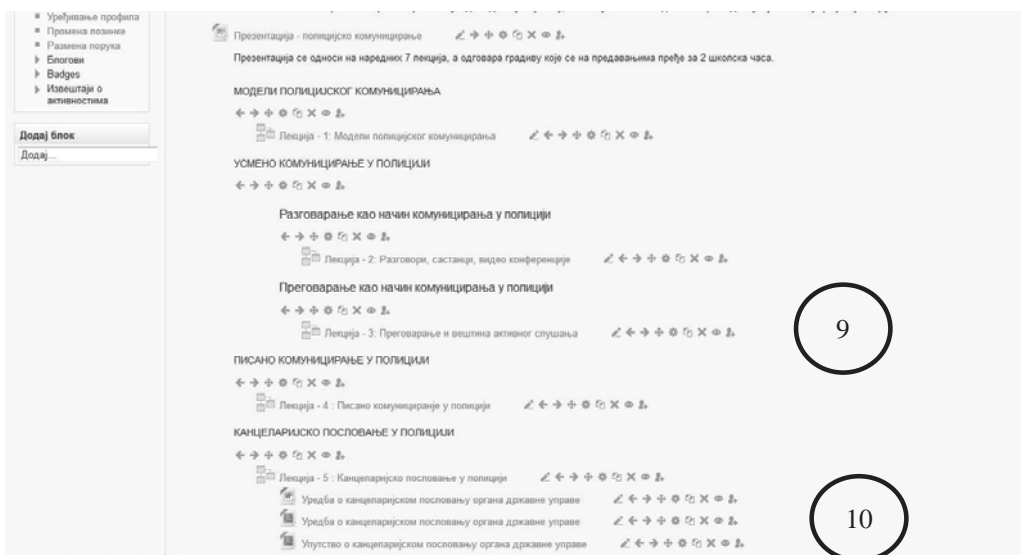
- 3) Е-настава даје могућност да се материјал за кориснике израђује паралелно са његовом употребом. С тим у вези, тренер може да припреми једну тему и да је учини доступном полазницима, док другу тему коју још није завршио, или жели да је доради, може да учини невидљивом за полазнике. Наиме, кликом на ознаку *око*, поред наслова теме, она постаје невидљива за полазнике. На предметном курсу тако је урађено са темом „Структура и делокруг полицијске организације у Србији“, што је приказано на претходној слици.

Слика бв: Почетна страница курса (3)

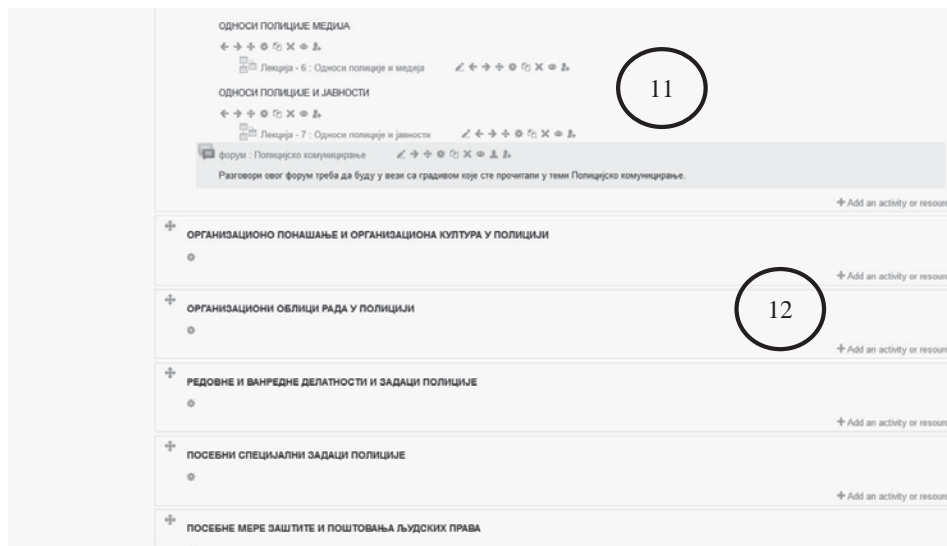
- 4) На овом примеру, завршена и доступна тема је „Полицијско комуницирање“ .
 5) Тренер може да користи разне видео и аудио материјале са интернета, наравно, водећи рачуна о ауторским правима и садржају материјала. Један од алата Мудла, даје могућност *линковања* или *качења* таквих материјала.

- 6) Полазницима може да се омогући да синхроно размењују поруке или мишљења на неку од задатих тема. Алат *Причаоница* даје ту могућност. Ово може да буде искоришћено као својеврсна групна активност полазника, где тренер може да види и оцени са ког рачунара и колико је ко допринео задатој теми, као и да оцени квалитет урађеног текста.
- 7) Блок *Администрација курса* садржи неколико веома битних ставки за тренера. Ту могу да се покрену опције за уређење начина оцењивања знања полазника, а може и да се направи резервна копија курса коју тренер може упаковану да чува на свом диску. Могуће је преузимање делова неког другог курса са удаљених сервера, формирање разних филтера који одређују излазе курса. За цео курс може да се направи банка питања из које полазник случајним избором бира по три питања, симулирајући ситуацију са испита.
- 8) Приликом израде курса тренер може да промени своју улогу у улогу полазника, да би из те перспективе видео како изгледа оно што је припремио.

Слика 6г: Почетна страница курса (4)

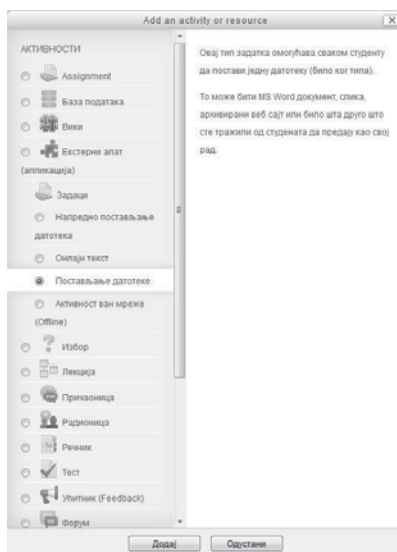
- 9) Лекције су суштина курса, при чему треба да представљају удобно радно окружење корисника. Да би лекције биле такве, њиховој изради треба да буде посвећена посебна пажња. У оквиру лекције, осим самог текста, тренер може да понуди још низ занимљивих садржаја, што зависи од његове креативности, заинтересованости и расположивог времена за тај посао. С тим у вези, постоји обука на тему коју нуди Управа за стручно образовање, оспособљавање, усавршавање и науку МУП РС.
- 10) Уз теме, тренер полазницима може да понуди и разне ресурсе у електронској форми, које полазник можда не би прочитао да му нису доступни у оквиру самог курса (прописи, стручни и научни радови, статистички прикази, флајери и др.).

Слика 6д: Почетна страница курса (5)

- 11) Форум на изабрану тему је још један од начина да тренер направи занимљиву групну активност за заинтересоване полазнике. Уопште, овакав начин наставе даје могућност тренеру да натпросечне полазнике не своди на ниво просечно заинтересованог полазника, него да отвори више могућности за оне које одређена тема више интересује.
- 12) Опција *Додавања активности или ресурса* садржи разне корисне и креативне алате за обогаћивање садржаја курса. О неким је већ било речи. На наредним сликама приказан је мени ове опције.

Блок **АКТИВНОСТИ** нуди између осталог и базу података, *Вики*, *екстерни алат*, *задатке*, *напредно постављање датотека*, *on-line текст*, *активност ван мреже* и др., што је приказано на следећој слици.

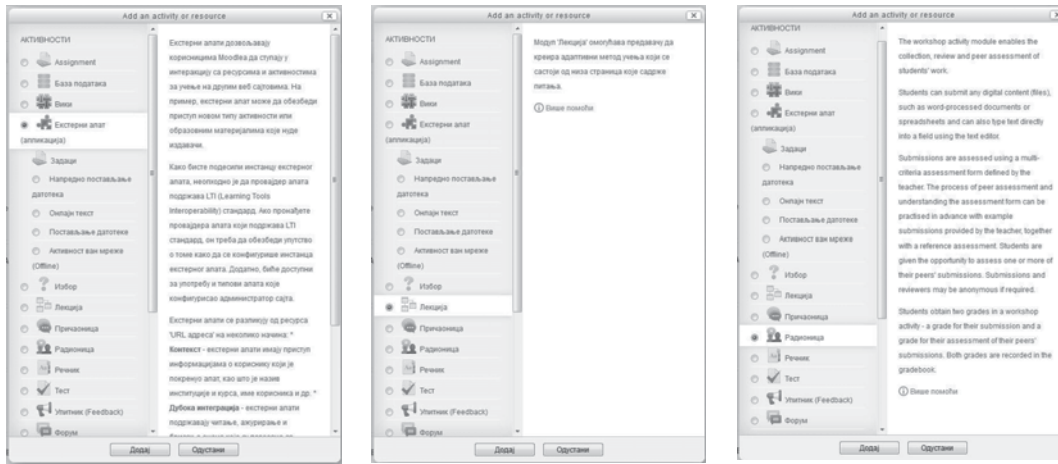

Слика 7: Додавање активности или ресурса

Алати који се користе садрже и функцију појашњења. Наиме, кликом на дугме жељеног алата, са леве стране, појавиће се скромно појашњење опције. Ако није преведен, текст ће бити приказан на енглеском језику. Сваки корисник Мудла може да даје свој допринос превођењу делова упутстава, ако добро преводи са енглеског на матерњи језик.

Такође, корисник може да направи нову врсту питања и пошаље их у Мудл. Када се послато верификује као исправно, поставља се на сајт Мудла, одакле га преузимају заинтересовани администратори за сопствене сервере.

Наведене опције су корисне за све кориснике, јер је Мудл бесплатно окружење и сами корисници могу да га обогаћују. Опширније о овој функцији може се наћи на сајту Мудла. То је приказано на наредној слици са објашњењем.

Слика 8: Појашњење Мудлових алата

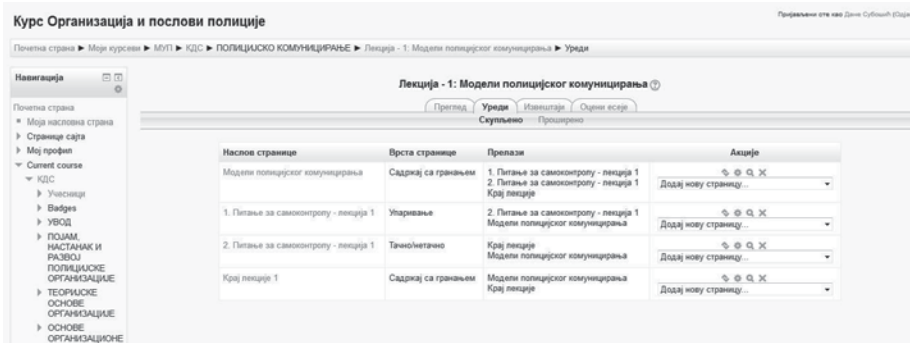
ИЗГЛЕД ЛЕКЦИЈЕ

Саму лекцију тренер именује, обележава и попуњава садржајем према својој жељи. Он може континуирано да је прегледа, поново уређује или дорађује, прегледа или извештава о њој. Свака лекција може да има више страница, према тематским целинама, или то могу да буду задаци за проверу знања полазника. Изглед лекције приказан је на наредној слици.

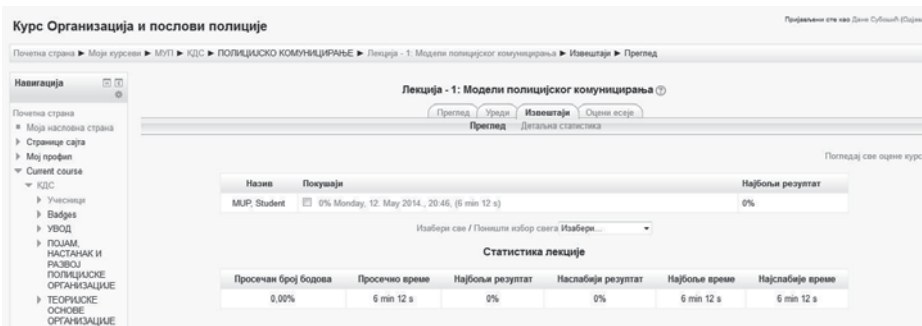
Слика 9: Изглед лекције

Кликом на *Уреди*, тренер добија преглед свих страница које је уредио, као и путања према којима, са те странице, корисник може даље да се креће, што је приказано на наредној слици.

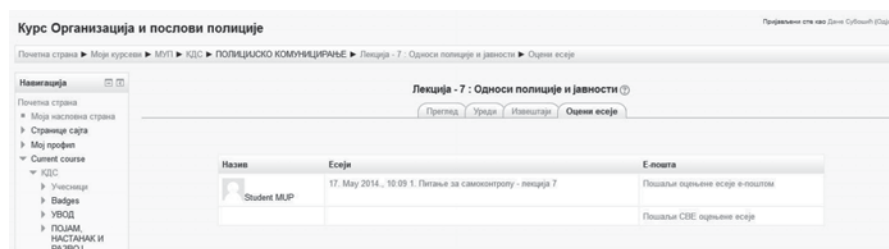
Слика 10: Изглед лекције (картица *Уреди*)

Картица *Извештаји* даје преглед и могућност уређења разних врста прегледа и статистика везаних за посете полазника овом курсу. Изглед екрана, када се активира картица *Извештаји*, приказана је на наредном графичком приказу.

Слика 11: Изглед лекције (картица *Извештаји*)

У оквиру лекције могу се постављати питања у различитом облику. То могу да буду питања са *ДА/НЕ* одговорима, или *вишеструки избор* или *упаривања* и слично. Сва та питања програм сам оцењује према ономе шта тренер означи као избор тачног одговора. Једино код питања типа *есеј*, тренер мора да прочита одговор полазника и лично га оцени. Због тога је овде дата и картица *Оцени есеје*. На овом примеру лекције постављено је такво питање, и на следећој слици је приказ пристиглих одговора које тренер треба да прегледа.

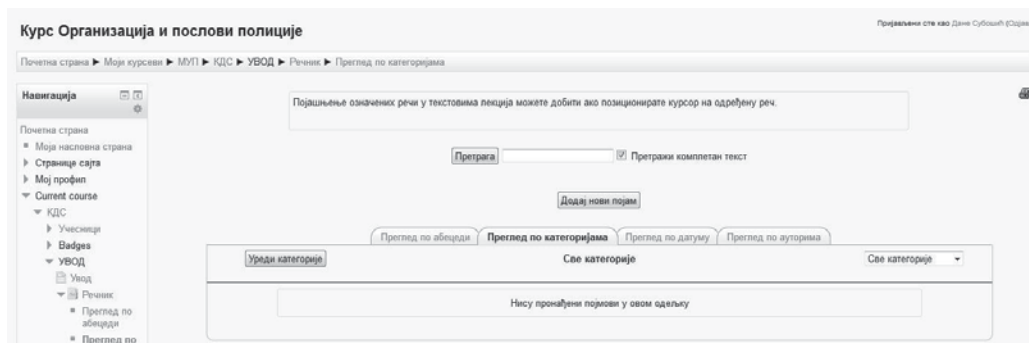
Слика 12: Изглед лекције (картица *Оцени есеје*)

Изгледу и квалитету лекције умногоме доприноси и *Речник*, Ради се о корисној бази појмова који се појављују у текстовима лекција. Приказан је на наредној слици.

Слика 13: Речник

Картице *прегледа* нуде различите врсте увида у појмове које је тренер сврстао у *Речник* (азбучним/абecedним редом, по категоријама, по датуму уноса, по ауторима). Такве картице приказане су на наредним сликама (слике 14 и 15).

Слика 14: Преглед по категоријама

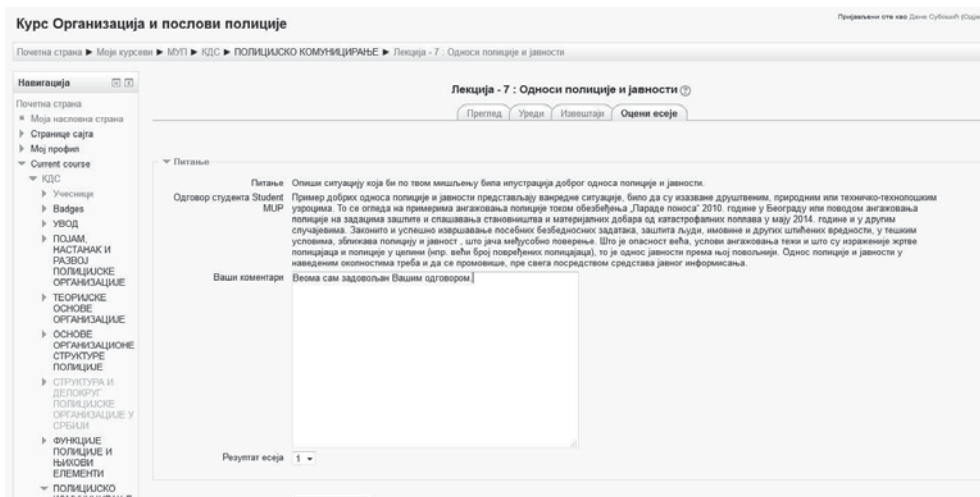
Слика 15: Преглед по ауторима

ВРЕДНОВАЊЕ ЗНАЊА ПОЛАЗНИКА КУРСА

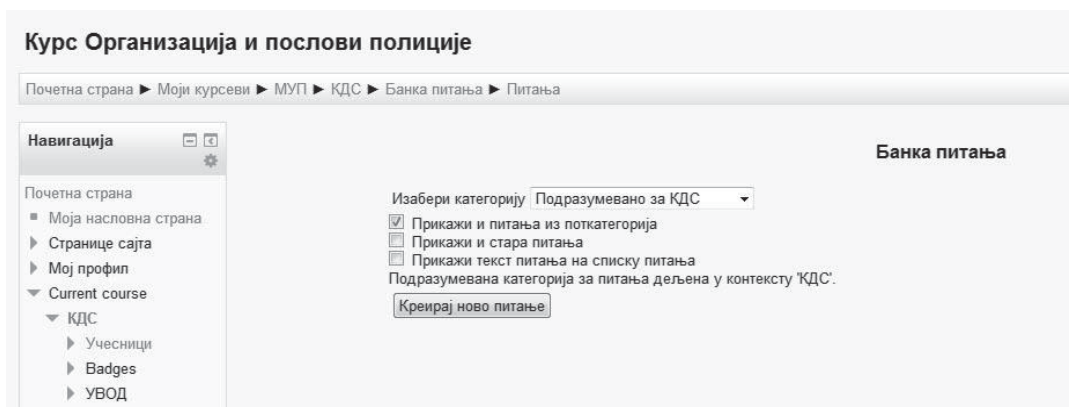
Повратна информација (*feedback*) у едукацији веома је важна, а што је бржа, то је ваљанија, односно кориснија. Мудри окружење омогућава комуникацију на реализацији тренер – полазник у којој је повратна информација правовремена. То је посебно значајно када се ради о вредновању знања полазника.

Када тренер кликне на датум одговора, отвориће се текст који је полазник уписао и послао, а оцену и одговор тренер може полазнику да пошаље мејлом. Полазник може да види сопствену оцену поводом овог задатка у прегледу остварених бодова по лекцијама. Испод текста који је послао полазник, тренер осим оцене или броја бодова, може да напише и свој коментар, као што је то урађено на овом примеру (следећа слика).

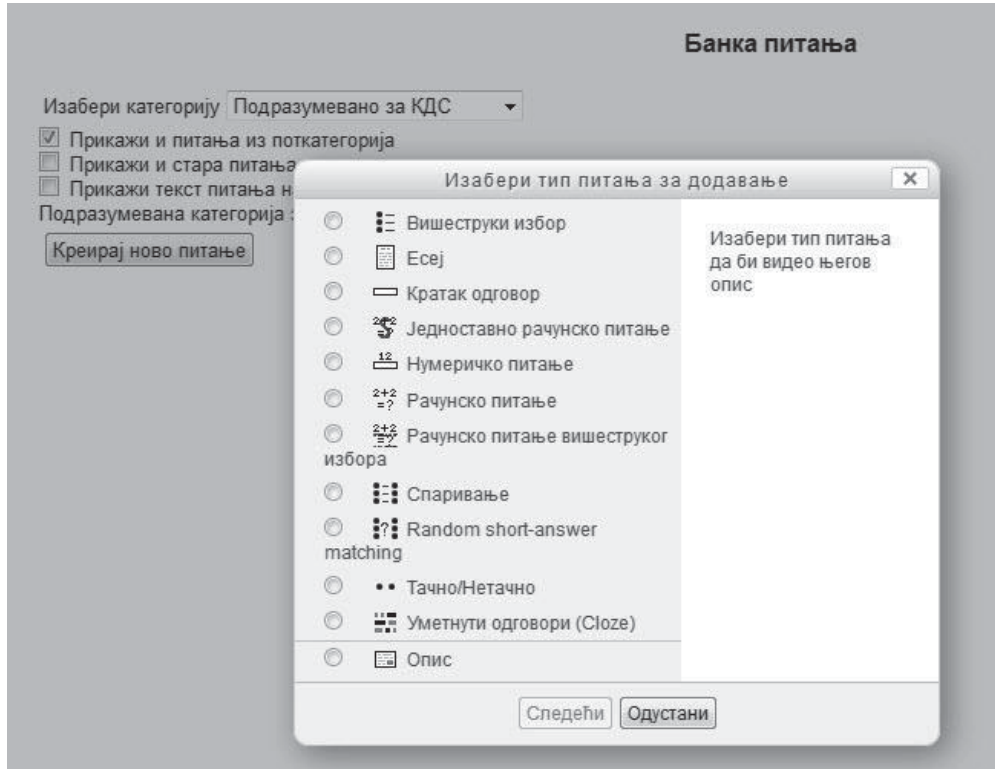
Слика 16: Коментар наставника на есеј којим је полазник одговорио на његово питање

Банку питања тренер креира посебно, за цео курс. За свако питање тренер прави и одговоре. Банка може да се користи за припрему е-тестова на крају теме. Бодовањем тестова може да се услови прелазак на нову тему. На пример, ако полазник по преласку једне теме и израде теста освоји више од 60% предвиђених бодова, постаје му доступна следећа тема и сл. Банка питања приказана је на наредној слици.

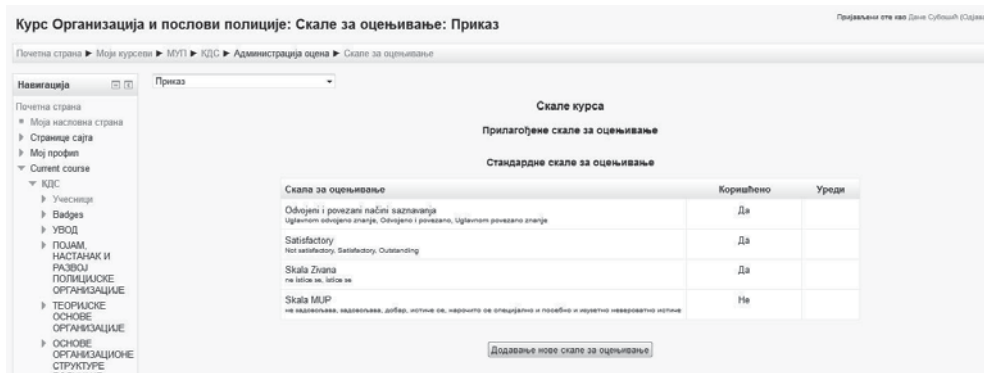
Слика 17: Банка питања

Врста питања коју тренер бира највише зависи од градива. Тренер треба да влада вештинама израде ових питања. Свако питање има тачан и један или више нетачних одговора. При састављању питања и одговора, тренер води рачуна о пропратном тексту којим ће да појасни питање и тиме олакша избор тачног одговора полазнику. Типови питања приказани су на наредној слици.

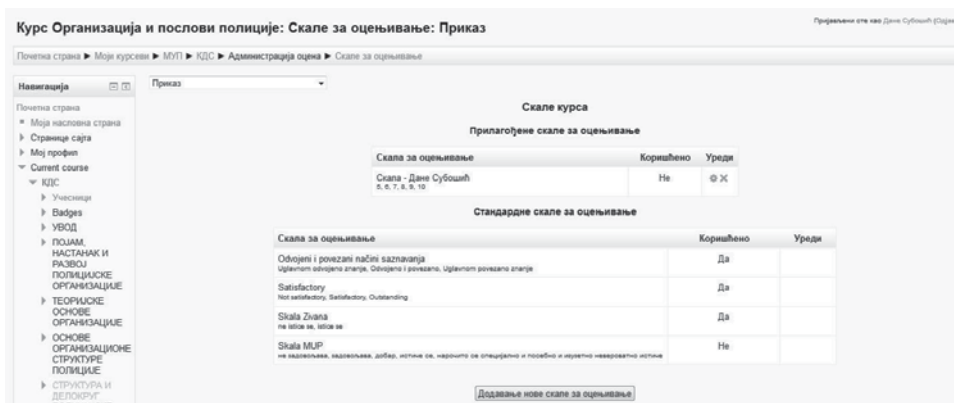
Слика 18: Типови питања

При вредновању нечијег постигнућа, тренер користи скале при оцењивању појединих задатака, или за доделу оцене на основу освојених бодова поводом свих задатака у лекцији. Скале за оцењивање током и након курса приказане су на наредној слици.

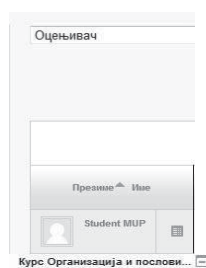

Слика 19: Скале за оцењивање

Постоје већ доступне скале за оцењивање, а тренер може по свом нахођењу да направи и нову скалу, као што је то приказано у следећем примеру (следећа слика).

Слика 20: Прилагођене скале за оцењивање

На крају сваке лекције, за питања и задатке које је урадио, полазник добија поене. Приказ тих поена, из перспективе тренера, приказан је на слици 21.

Лекција: 1	Лекција - 1: Модели	Лекција - 2: Разговори...	Лекција - 3: Преговарање и ...	Лекција - 4: Писани
0,00	0,00	66,67	100,00	100
0,00-100,00	0,00-100,00	0,00-100,00	0,00-100,00	0,00-100,00
-	0,00	66,67	100,00	-

Лекција - 5: Канцеларијско...	Лекција - 6: Односи ...	Лекција - 7: Односи ...	Укупно за курс
0,00	100,00	100,00	€
0,00-100,00	0,00-100,00	0,00-100,00	0,00-100,00
0,00	100,00	100,00	€

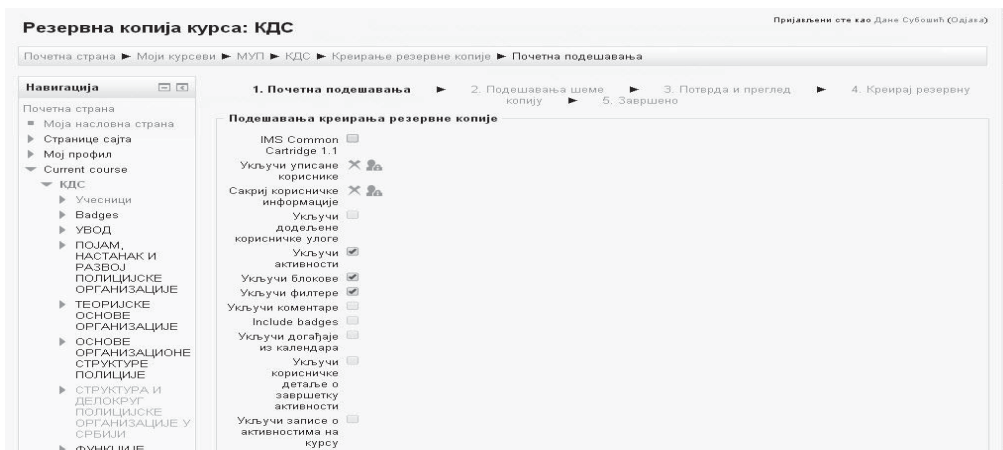
Слика 21: Приказ поена из угла тренера

КРЕИРАЊЕ РЕЗЕРВНЕ КОПИЈЕ КУРСА У МУДЛ ОКРУЖЕЊУ

Резервна копија курса се креира због ризика при увођењу нове верзије Мудла на сервер, пребацивања курса на други удаљени сервер, коришћења делова курса или само неких лекција и др. Курс, као фајл са *.mbz* екстензијом може да се чува на персоналном рачунару, да се нареже, односно да се пошаље на други сервер итд. Да би креирали резервну копију курса у Мудл окружењу, потребно је да се прво улогујемо на сопствени

курс. При томе, на курс треба ући као тренер, јер полазник не може да преузме или копира курс на свој рачунар. Са леве стране у блоку *Администрација курса* треба активирати опцију *Креирање резервне копије курса*. Страница која се при томе отвара води тренера кроз четири корака, у којима он треба да подеси неке од понуђених опција. Кораци које треба проћи представљени су картицама на врху стране, а активан корак има назив црне боје. Остали су сиво обојени или су представљени као неутрални, у зависности од верзије Мудла.

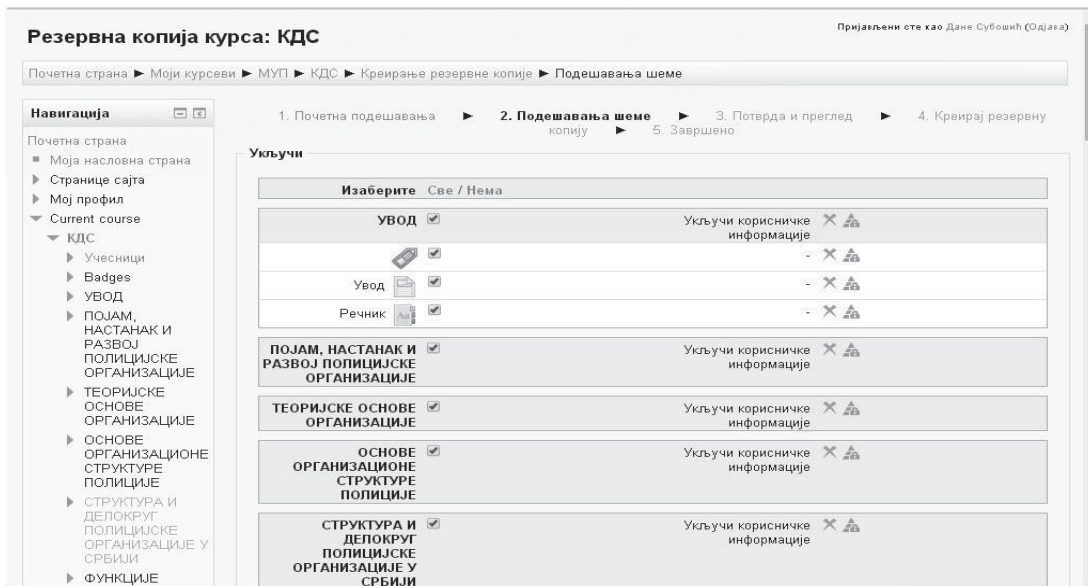
Креирање резервне копије курса у Мудл окружењу почиње *Почетним подешавањима* (слика 22).

Слика 22: Почетна подешавања у креирању резервне копије курса

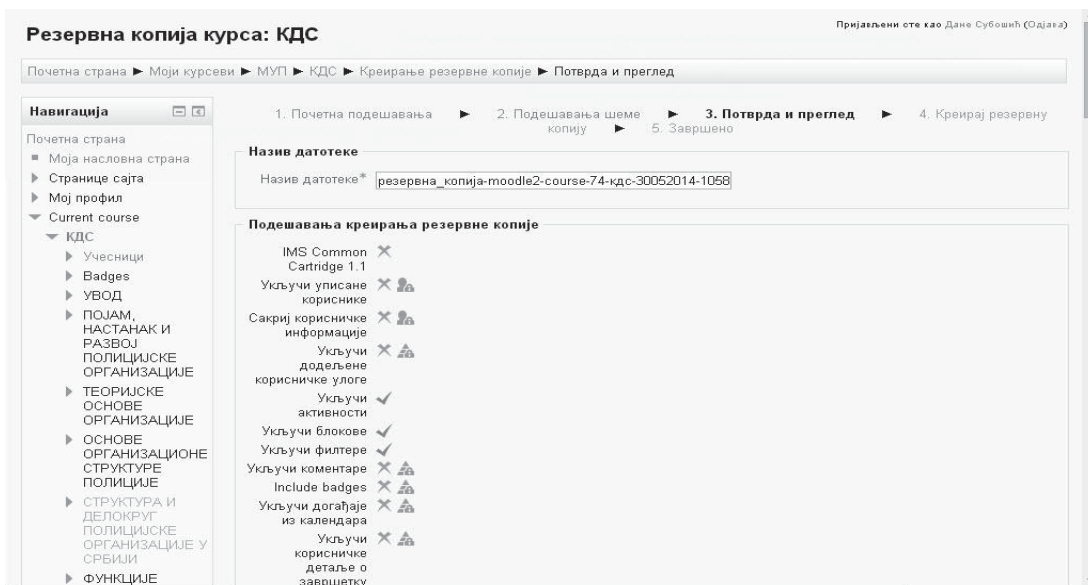
Од опција које се нуде за подешавање, обавезно треба чекирати *Активности*, *Блокове* и *Филтере*. То су уобичајени делови курса, које претежан број (вероватно сви) креатора жели да се нађу у његовој резервној копији. Остале опције зависе од садржаја курса и од онога шта све креатори желе да сачувају. На пример, ако у оквиру курса креатор жели да сачува и све оцене полазника курса и све њихове контакте, онда треба да потврди и опцију *Уписани корисници* и *Детаљи корисника*. На крају стране је дугме *Следеће*, које потврђује крај подешавања за тај корак.

Следећи корак креирања резервне копије курса у Мудл окружењу је тзв. *Подешавање шеме*. На страници овог корака, Мудл даје приказ садржаја целог курса. У смислу чувања садржаја курса, могуће је чување свих тема или парцијални избор тема које су потребне. Обично тренер чува цео курс, ако му је циљ да направи резервну копију. Међутим, некада тренеру из већ постојећег курса треба само једна тема коју жели да „уведе“ у неки нови курс. Тада је препоручљиво сачувати резервну копију која се састоји само од оне теме која му је потребна. Аутоматски су потврђене све теме и ресурси који су видљиви на почетној страници курса, а уколико тренер не жели неку тему да копира, треба само да скине „чек“ ознаку из квадратића поред њиховог назива (слика 23).

Слика 23: Подешавање шеме у функцији креирања резервне копије курса

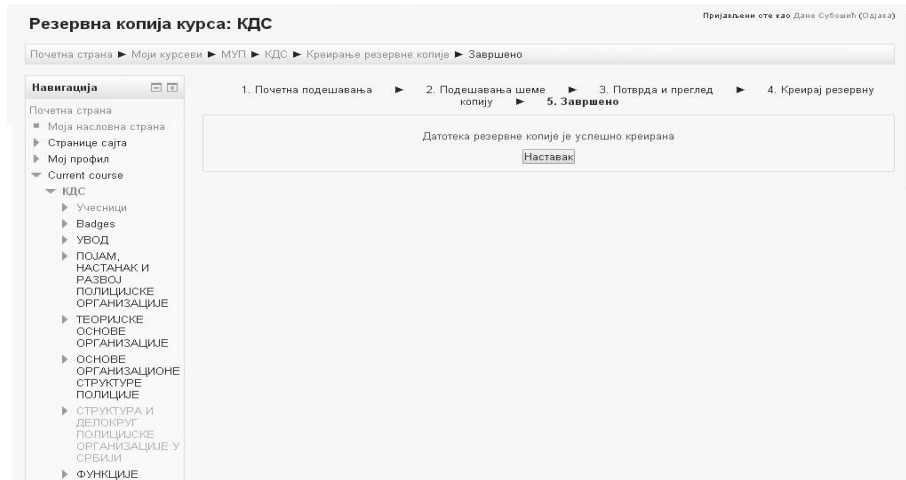
Следећи корак у креирању резервне копије курса у Мудл окружењу је *Потврда и преглед* (слика 24).

Слика 24: Потврда и преглед у функцији креирања резервне копије курса

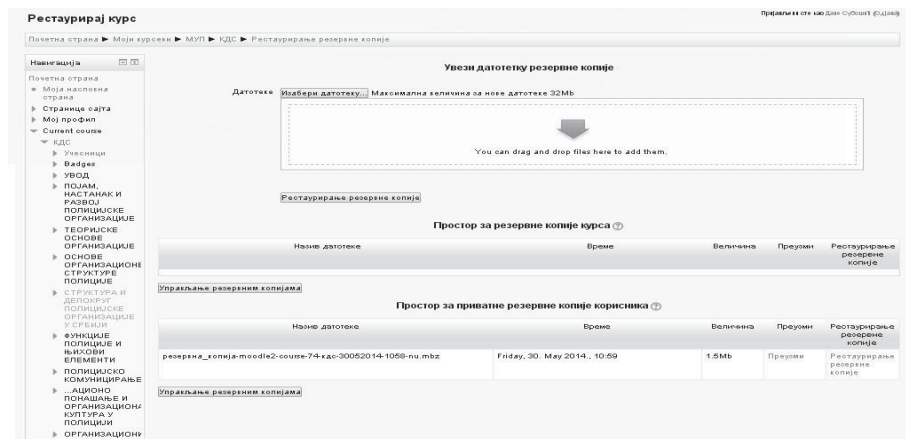
Током овог корака веома је битно да се констатује назив копије коју Мудл сам додељује датотеци у пољу *Назив датотеке*. То је по правилу мало дужи назив, састављен из неколико делова који упућују на све потребне сегменте резервне копије. У овом случају то је: *rezervna_kopija-moodle2-course-74-kds-30052014-1058*. Поље *Назив датотеке* је отворено за измене и тренер може да по жељи промени овај, комплексан назив фајла, али се то не препоручује. Назив фајла треба да буде записан и везан за одређени датум. Опције које

су испод назива дате за потврду, већ су чекиране, тако да ту, углавном, не треба ништа да буде мењано. Пошто су обављена сва потребна подешавања, тренер може да пређе на креирање резервне копије курса. Тај корак се назива *Креирај резервну копију* и приказан је на наредној слици.

Слика 25: Кораци „Креирај резервну копију“ и „Завршено“ у функцији креирања резервне копије

Ако је све протекло без грешака, појављује се порука којом се потврђује да је резервна копија успешно креирана. Кликом на дугме *Наставак*, отвара се страница у којој се види датотека у којој је фајл сачуван. Одатле тренер може да преузме датотеку на свој рачунар, па да је по потреби рестаурира на неком другом серверу или да је одмах рестаурира у неки други курс. Кликом на натпис *Преузимање*, датотека се пребацује са интернета (из Мудл окружења) на персонални рачунар, што је приказано на наредној слици.

Слика 26: Рестаурирање курса

Фајл који је из репозиторијума пребачен на персонални рачунар је *.mbz* екстензије и не може да се отвори ни распакује ако на рачунару не постоји инсталирано Мудл окружење. Наведени фајл је приказан на наредној слици.

резервна_копија-moodle2-course-74-кдс-30052014-1058-nu.mbz	30.5.2014 11:02	MBZ Datoteka	1.527 kB
--	-----------------	--------------	----------

Слика 27: Назив фајла резервне копије, датум креирања, .mbz екстензија и заузет простор у меморији рачунара

Приказани фајл се чува као било који други фајл, а може да буде нарезан на CD или DVD. Када тренеру поново треба тај фајл, он може да га ископира и рестаурира на рачунару, где ће га Мудл окружење препознати. С тим у вези, препорука је да се верзије курсева креирају као резервне копије након сваке веће или значајније измене, тако да се не чува велики број копија, него, на пример, две најновије.

Да би наведени поступак био потпун, потребно је рестаурирање резервне копије курса у Мудл окружењу. Да би се то урадило, креатор поново треба да се пријави у Мудл окружењу, али овог пута као администратор. Само администратор може да отвара или „уводи“ нове курсеве на сајт, што је једна врста заштите и контроле садржаја који се нуди полазницима. У блоку *Администрација курса*, треба активирати опцију *Рестаурација резервне копије*, након чега ће се отворити следећа страница, што је приказано на наредној слици.

Почетна СТРАНА СТРАНИЦЕ САЈТА РЕСТАУРИРАЊЕ РЕЗЕРВНЕ

НАВИГАЦИЈА

- Почетна страна
- Моја насловна страна
- Странице сајта
  - Учесници
  - Блогови
  - Белешке
  - Ознаке
  - Календар
  - Извештаји
  - Упутство за приступање Мудл платформи
  - Новости
  - Планирани курсеви
  - Понуда курсева - улитник
  - Мој профил
  - Моји курсеви

ПОДЕШАВАЊА

УВЕЗИ ДАТОТЕКТУ РЕЗЕРВНЕ КОПИЈЕ

Датотеке

Нема приложених датотека

ПРОСТОР ЗА РЕЗЕРВНЕ КОПИЈЕ КУРСА

Назив датотеке	Време	Величина	Преузми	Рестаурирање резервне копије
резервна_копија-moodle2-course-еучионица-18022012-1601.mbz	Saturday, 18. February 2012., 16:01	622.7Kb	Преузми	Рестаурирање резервне копије
резервна_копија-moodle2-course-еучионица-24012012-1820.mbz	Tuesday, 24. January 2012., 18:20	333.1Kb	Преузми	Рестаурирање резервне копије

Слика 28: Рестаурирање резервне копије курса у Мудл окружењу

Кликом на дугме *Изабери датотеку*, отвара се прозор у којем администратор може да пронађе фајл који жели да рестаурира. Због тога је потребно да зна и тачан назив датотеке. На крају треба да кликне на дугме *Рестаурирање резервне копије*, чиме је наведени поступак окончан.

ЗАКЉУЧАК

Претходном анализом дошло се до довољно података о предностима и недостацима учења на даљину, које је подржано употребом софтвера за електронско учење Мудл из угла тренера. У предности примене наведеног софтвера спадају: доступност (бесплатан је); економичност; могућност допуњавања класичне наставе; прегледност функција и наставног садржаја (сврставање курсева); постојање претраживача курсева; јасност и логичност функција и наставног садржаја; прилагодљивост – која се испољава у могућности бирања језика и писма на коме се ради, постојању календара у функцији подсетника, могућности планирања динамике курсева, бирањем времена када ће (24h доступан) и у

ком простору тренер да ради (било који простор који има рачунар и интернет), нуђењу помоћи при коришћењу софтвера (функцијом *Help*), што све заједно чини удобно радно окружење тренера. Поред тога, у предности наведеног софтвера спадају и: могућност представљања претежно теоријских садржаја наставе, њихово ажурирање, могућност представљања ресурса које је могуће конзумирати само на часовима (наставни филмови, анимације, симулације, презентациони материјали и др.), могућност креирања речника појмова, означавањем речи које су садржане у тексту лекције и приказивањем њиховог значења. Томе треба додати и предности у виду: праћења активности полазника, нпр. кроз извештаје о његовом раду, рад с већ постојећим датотекама и образовним садржајима; управљање корисничким улогама (јер тренер може да буде и у улози полазника курса, како би из те перспективе сагледао садржај едукације); могућности синхроног рада (коришћење алата за комуникацију и тимски рад); управљање групама корисника; израда различитих врста *on-line* тестова, у циљу вредновања знања полазника курсева; могућност креирања скале за оцењивање знања полазника курсева. Најзад, предности коришћења Мудла од стране тренера обухватају и: управљање Мудлом, у смислу развоја софтвера и пружања подршке корисницима, под условом да тиме не ограничавају могућности коришћења Мудла другим корисницима, као и могућност заштите садржаја курса, креирања профила тренера, односно прављења резервне копије курса.

С друге стране, идентификоване мане коришћења Мудла из угла тренера полицијских службеника су следеће: потребни су рачунар, сервер и интернет, администратор система (24 часа дневно), као и извесно информатичко знање креатора курса (посебно о Мудлу), нема непосредног контакта тренера са полазницима курсева, као ни непосредног контакта међу полазницима курсева (у смислу трансфера знања). Осим тога, Мудлом је немогуће реализовати претежно практичне садржаје обуке полицијских службеника (гађање, одржавање наоружања и личне опреме полицајаца, борилачке вештине, употреба осталих средстава принуде, практичне радње при примени полицијских овлашћења и др.), изузев њихових појединих садржаја, који се односе на вођење службених аката који се односе на документовање одређених службених радњи.

Имајући наведено у виду, стекли су се услови за извођење закључка који иде у прилог ставу да предности Мудла преовлађују у односу на његове мане. Овај закључак треба буде ограничен на кориснике Мудла у улози тренера, јер се управо уз то предметно одређење дошло до претходног закључка. Будућа истраживања у овој области треба да буду усмерена ка анализи предности и недостатака коришћења Мудла из угла полазника курсева, истраживању синтетичког приступа коришћењу наведеног софтвера (на релацији тренер–полазник), као и ка идентификацији начина за ублажавање или превазилажење мана његове примене.

ЛИТЕРАТУРА

- Click and Learn, Učenje preko Interneta, besplatna e-book o učenju na daljinu, Link e-learning.com. Доступно на: http://www.link-elearning.com/site/media/files/Učenje_preko_Interneta.pdf (20. 6. 2014.)
- Cole, J., Foster, H. (2007). Using Moodle: Teaching with the Popular Open Source Course Management System, O'Reilly Media, Inc, Sebastopol. Доступно на: <http://www.google.rs/books> (21. 6. 2014.).
- Хурн, Ц. (2012). Евалуација пилот курса е-учења за припаднике полиције у Србији, СЕРОЛ, Брамсхил.
- Мудл веб сајт. Доступно на: <http://www.moodle.org>.
- Navickienė, Ž; Bronius, S, *Distance Learning System as Innovative Police Training Format*, presentation, International Scientific – Practical Conference, „Innovative training methods in police education“, Trakai, Lithuania, 27–28. 3. 2014.
- Организација и послови полиције, електронски курс, Доступно на: <http://edumoodle.pmf.uns.ac.rs>.

- Субошић, Д. (2013). *Организација и послови полиције*, Криминалистичко-полицијска академија, Београд.
- Veispak-Rawlings, K, *Language Robot*, presentation, International Scientific – Practical Conference, „Innovative training methods in police education“, Trakai, Lithuania, 27–28. 3. 2014.
- Вербић, С., Томић, Б. (2010). Рачунарски тестови знања у софтверском пакету MOODLE, приручник за наставнике, Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, Београд. Доступно на: www.ceo.edu.rs (21. 6. 2014).

DISTANCE LEARNING AS AN INNOVATIVE EDUCATION METHOD FOR POLICE PURPOSES

Summary

By implementation, the advantages and disadvantages of distance learning, supported by the use of the free E-learning software Moodle from the trainer's point of view, are problematized. This kind of instruction is adapted to the education for police purposes, especially when it comes to educating the police officers who are, because of the numerous and long-lasting official commitments, unable to attend classes in fixed timings and locations.

Some of the advantages of the distance learning supported by the use of the E-learning software Moodle from the trainer's point of view are: availability (it is free of charge), effectiveness, possibility to supplement the traditional instruction, clearly visible functions and curriculum (courses classification), courses browser, clear and logical functions and flexibility manifested through the following: it is possible to choose the language and the script one wants to use; there is a calendar in the form of an agenda; it is possible to plan the dynamics of the courses as well as the time and location (any location with a computer and access to the Internet) the trainer will work at (available 24 hours a day); for any help needed regarding the software use there is the *Help* function. All these features make the trainer's working environment very comfortable. Moreover, there are quite a few other advantages to the software: the possibility to present predominantly theoretical curriculum; curriculum updating; the possibility to present resources which can be consumed only in the classroom (educational movies, animations, simulations, presentation materials...); and the possibility to create glossary of terms. User activity can be tracked through reports on their activities, working with the existing files and educational contents, user role management (trainer can take over the role of the student), synchronous operations (using the tools for communication and team work), user groups management, designing different kinds of online tests with the goal of knowledge evaluation, creating the grading scale. Finally, the advantages of Moodle from the point of view of a trainer also include: Moodle management, in terms of software development and user support, provided that the other users' possibility to use the software is not restricted, as well as the possibility to protect the course content, charge for the use of the contents, create the trainer profile, that is, make the backup copy of the course.

On the other side, identified disadvantages of the Moodle from the point of view of the police officers' trainer include the following: a computer, server, internet, system administrator (24hours a day), as well as some IT knowledge of the course creator are needed; there is no direct contact between the trainer and the students, nor is there direct contact between the students themselves (in terms of knowledge transfer). Moreover, Moodle makes it impossible to realize practical training contents for the police officers (shooting, maintenance of weapons and police officers' personal equipment, martial arts, using other means of coercion, practical actions while exercising power etc).

Having this in mind, what can be concluded is in favor of the standpoint that the advantages of the Moodle far outweigh its disadvantages. This conclusion should be limited to the Moodle users in the trainer roles, as well as the standpoints related to the use of the acquired knowledge and the directions of the future researches in the field.